
USOS LINGÜÍSTICS I IDEOLOGIA: QUÈ FAN ELS UNIVERSITARIS VALENCIANS?*

LANGUAGE USES AND IDEOLOGY: HOW DO VALENCIAN UNIVERSITY STUDENTS BEHAVE?

RAQUEL CASESNOVES FERRER & JOSEP ÀNGEL MAS CASTELLS

Universitat Pompeu Fabra / Universitat Politècnica de València

raquel.casesnoves@upf.edu / jamas@upvnet.upv.es

Resum: L'article analitza la relació entre el posicionament ideològic dels estudiants universitaris valencians i el seu comportament lingüístic. A més de l'eix tradicional esquerra-dreta, l'auto-definició ideològica requerida inclou també la identificació nacional-regional i la postura sobre la unitat de la llengua catalana, objectes de disputa ideològica sempre latent, ara i adés explícita, al País Valencià. Els usos lingüístics són també plurals i diversos; de fet, un punt d'interès remarcable és la correlació entre els més lligats a l'hàbit o als contextos de proximitat i els més intencionals o de relació secundària. És en aquests darrers on les idees poden tindre un paper més determinant.

Paraules clau: usos lingüístics, ideologia, identitat, estudiants universitaris, València.

Abstract: The paper analyses the relationship between the ideology of university students from the region of Valencia and their linguistic behaviour. Apart from the traditional right-left wing political scale, the required self-defining ideology includes national-regional identity and opinion on the unity of the Catalan (i.e. whether Valencian is considered part of Catalan or a different language). These are issues of ideological dispute more or less explicitly present in the Valencian society. Language uses are also plural and diverse. In fact, it is worth analysing the correlation between the uses related to habitual behaviour or to a context of proximity and uses which are

(*) Aquest treball s'ha realitzat en el marc del projecte La previsión del futuro de las comunidades bilingües en contextos multilingües: el caso catalán aqueunde y allende nuestras fronteras, finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat (Ref. FFI2010-16066/FILO).

more intentional or are activated in secondary, non-proximal relationships. It is within the latter that ideology can play a more determining role.

Key words: language choice, ideology, identity, students, Valencia.

1. INTRODUCCIÓ

A hores d'ara, són encara escassos els estudis sociolingüístics que se centren en els comportaments lingüístics dels estudiants universitaris. Hi deu tenir molt a veure que no són un grup que encaixe automàticament en la metodologia tradicional de la disciplina: no són un grup professional pròpiament dit i tampoc no constitueixen un grup d'edat *clàssic*, sinó que se situarien generalment dins el grup més ampli dels joves (15 a 34 anys, de vegades amb una diferenciació 15-24 / 25-35). Amb tot, sí que trobem algunes recerques específiques de l'àmbit universitari, com les dirigides per Aparici (1994), Aparici i Castelló (2011) o Segura (2008), però que tenen en compte tots els estaments: professorat, personal d'administració i estudiants.

Si s'hi afigen les dades referides als estudiants universitaris, tots els treballs citats coincideixen a assenyalar que els joves amb alt nivell formatiu presenten uns índexs més positius que la mitjana de la població tant en l'ús de la llengua com en les opinions sobre aquesta, sobre el seu ús desitjat. En principi, són dades esperançadores de cara al futur, si partim de la importància que les ciències socials han donat sempre a l'exemple de les elits en la configuració dels comportaments socials. Una altra cosa és que la situació socioeconòmica actual indique que l'accés dels estudiants universitaris als llocs de decisió política i empresarial siga el més complicat de les darreres dècades.

Així, per a l'investigador en ciències socials i per al sociolingüista en particular, resulta inexcusable de conèixer les opinions i els comportaments dels qui s'estan formant per a esdevenir les futures elits socials o, si més no, professionals. A més, en el cas de la sociolingüística, la recerca ha demostrat que l'accés a la universitat és un dels moments clau en què es poden produir canvis en l'actuació lingüística dels parlants, només per darrere de l'accés al món laboral com a moment més significatiu. Aquests canvis, cal subratllar-ho, són *pilotats* pel parlant mateix i formen part d'un procés que abraça «la manera com l'individu es presenta als altres» (Pujolar *et alii* 2010: 9).

L'accés a la universitat és, al capdavant, un «canvi natural de context», en el qual el parlant pot deixar amb més facilitat alguns dels seus hàbits consolidats —no sols lingüístics— i modificar-los conscientment, en una mena de presa de consciència pròpia d'aquesta etapa vital (Marí 2012). En aquest punt, caldrà tenir en compte els *factors situacionals*, atès que la influència de l'hàbit d'una banda o de les conviccions —de la ideologia— de l'altra, poden ser molt variables d'acord amb la situació concreta. Per exemple, cal suposar que la interacció amb amics es relacionarà més amb l'hàbit i serà, per tant, menys susceptible de modificació que no una situació nova, com ara qualsevol gestió relacionada amb les responsabilitats de la majoria d'edat. Aquest serà, doncs, un dels eixos de la nostra anàlisi.

D'altra banda, és evident que l'anàlisi dels resultats d'una reflexió que pot modificar algunes maneres d'actuar que s'havien automatitzat al llarg de les etapes vitals anteriors ha de tenir en compte la dimensió social. Són les opinions i els exemples a l'abast el que alimenta la presa de decisions, a base d'afinitats i contrastos. Quan ens referim a comportaments de rellevància social, com és l'ús d'una o altra llengua en una situació de conflicte lingüístic, el paper de les ideologies s'ha de prendre necessàriament en consideració: pot explicar els comportaments diversos en una situació de manca de consens (Van Dijk 1999), en el nostre cas sobre el valor instrumental de la llengua i sobre la seua mateixa naturalesa o entitat.

En l'apartat següent mirarem de dibuixar una panoràmica d'aquestes relacions entre llengua i ideologia en el context valencià dels últims anys, tenint en compte tant treballs teòrics com estudis empírics. Tot seguit, hi ha l'exposició dels objectius i les hipòtesis de la recerca i un altre epígraf amb la metodologia emprada per a dur a terme l'anàlisi, empírica, que ens hem proposat en aquest article. L'exposició pròpiament dita comença amb les dades rellevants de l'univers analitzat i continua, en l'epígraf següent, amb les referides als posicionaments ideològics, d'una banda, i de l'altra, als usos lingüístics dels universitaris valencians. En el punt sisé arribem a la relació entre els uns i els altres, veritable objecte d'aquest estudi, com s'ha dit. Tanca l'article el capítol de conclusions.

2. ELS USOS LINGÜÍSTICS I LA IDEOLOGIA AL PAÍS VALENCIÀ

La mort del dictador Franco (1975) va propiciar el qüestionament de nombrosos valors i comportaments socials que, després de dècades de propaganda, havien assolit un rang de normalitat. Així, s'hi va vindicar el valor simbòlic i instrumental de les llengües estatals diferents del castellà, vetades de qualsevol ús públic: això es

va mostrar com un producte d'un procés històric i social, lluny de la percepció socialment generalitzada —propagada amb tots els mitjans a l'abast del poder durant segles— que lligava els usos preferentment familiars d'unes i públics i cultes de l'altra a característiques essencials i intrínseques de les mateixes llengües. Un dels primers estudis que ho van posar de manifest, seguint el mètode d'investigació social propi de l'època, és el clàssic de Ninyoles (1969).

També, com en altres qüestions d'índole social, les postures immobilistes, defensores de l'*statu quo* dominant, i les que el posaven en entredit, es van anar organitzant i van ser adoptades per grups amb altres interessos igualment antagònics. Sens dubte, aquest procés va ser tan divers com diferents eren les estructures socials i econòmiques de cada territori. En el cas valencià, la nostra sociolingüística coincideix a atribuir la complexitat i la visceralitat de l'enfrontament a la superposició quasi immediata dels eixos ideològics dreta-esquerra i nacionalitari. Solves (2003: 183) ho ha resumit així:

En l'apressament i —en part— el desconcert regnants durant la segona meitat dels anys setanta, l'esquerranisme, el progressisme i el catalanisme es confongueren i, com a reacció, nasqué el blaverisme: la convergència ideològica del valencianisme estricte de dretes, del regionalisme espanyolista i de l'espanyolisme *tout court*, usada com a arma en la batalla política.

Aquest esquema ideològic ja va ser posat de manifest *en temps real* pel mateix Ninyoles (1969) o, des de l'assaig d'idees, per Marqués (1974), i ha estat assumit sense matisacions fins als nostres dies per nombrosos articulistes dels mitjans de comunicació i en algun text de caire acadèmic (com ara, Pitarch 2006). En sentit estricte, però, cal dir que tan sols es pot aplicar a l'anomenada *transició*, incloent-hi les victòries electorals socialistes (autonòmica i estatal). En aquesta època, es pot afirmar que el blaverisme va aconseguir canviar el focus del conflicte lingüístic valencià: «socialment, al carrer, passà de ser la lluita per l'hegemonia social entre el castellà i el valencià a la lluita identitària entre el “valencià” i el “català”» (Flor 2013: 130). Però els estudis empírics demostren que fa ja alguns anys que hi ha un canvi de tendència.

Així, el sociòleg Rafael Castelló fa més d'una dècada que va demostrar que ni la ideologia ni el nivell econòmic, ni tan sols el d'estudis «no tenen una incidència significativa sobre la lleialtat instrumental i valorativa del valencià» (Castelló 2001: 194). En nota al peu, aclareix, encara: «No és, per tant, el conflicte lingüístic valencià un conflicte que es puga definir en termes d'un conflicte dreta-esquerra, com tan sovint s'intenta representar» (*ibídem*). En canvi, el component de la identitat social sí que sembla que incideix en l'ús i la valoració de la llengua —i no a l'inrevés— (Castelló 2001: 191-192). En aquest sentit, en un treball de contingut marcadament (auto) crític amb la manca d'actualització dels estudis sobre el conflicte lingüístic valencià,

Miquel Nicolás apuntava alguna matisació necessària a l'esquema esquerra-catalanisme-valencià *vs.* dreta-espanyolisme-castellà, que donava traces d'estar ja desfasat (Nicolás 2004: 80):

L'esquema, però, només es manté dempeus per la pura inèrcia de les coses. Perquè si bé les classes benestants s'emmirallen més i més en els referents culturals i polítics espanyols, la reivindicació dels drets lingüístics dels valencianoparlants ha esdevingut en part un clam primari, desvinculat de les opcions partidistes estrictes i susceptible d'impregnar col·lectius interclassistes ben heterogenis. D'altra banda, la identificació de l'esquerra, o del que en queda, amb un programa de reivindicació lingüística planteja interrogants diversos.

Un dels «interrogants diversos», tancant el cercle de les matisacions entre aquests autors, l'explicita Castelló (2013: 58) en un treball recent sobre la identitat social dels valencians: «encara que el *nacionalisme valencià* és bàsicament d'esquerres, l'esquerra valenciana no és políticament valencianista». El mesurament quantitatiu i qualitatiu d'una afirmació com aquesta està per fer; en qualsevol cas, cal assumir que a hores d'ara aquell esquema d'identificació ideològica i ús de la llengua no es pot donar per descomptat. D'altra banda, el factor de la identitat social (el «clam primari» de Nicolás) sembla consolidar-se com l'essencial en la correlació amb l'ús lingüístic (Casesnoves 2010). En canvi, en un estudi empíric tan sols una mica més recent que el de Castelló (AVL 2005), es demostra que el nivell d'estudis (universitaris) suposa una diferència de 10 punts respecte de la població que no en té quant al desig d'ús del valencià (55,97 % *vs.* 53,27 %).

Un element important que cal tenir en compte en l'evolució de les posicions ideològiques que tenen a veure amb la identitat i la llengua dels valencians és la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), constituïda l'any 2002. Deixant de banda les múltiples i diverses valoracions que se n'han fet, que abracen des del mateix procés de creació fins les obres publicades, ens interessa assenyalar ara el seu paper en el trencament dels *packs* ideològics valencians. Des de la seua mateixa formació, ja que els membres que la componien provenien de postures clarament antagòniques respecte del nom i l'entitat de la llengua, tot i que sempre amb majoria d'unitaristes.

Aquesta configuració social dels acadèmics va permetre l'emissió del famós *Dictamen* de 2005, que va suposar que per primera vegada es publicara en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* que valencià i català són dos noms per a una mateixa llengua. Això no resol tots els problemes, sens dubte, però pot contribuir, junt a l'escola, a fer davallar l'opinió que es tracta de llengües diferents. Sobre aquest punt, cal assenyalar que són d'aquell moment (CIS 2005) les darreres dades sobre la consideració de l'entitat del valencià en la població valenciana: el 64,4 % entenia que es tracta

d'una llengua diferent del català. És previsible, però, que la població escolaritzada i, especialment, la universitària, presente uns resultats més positius.

En qualsevol cas, ha de quedar clar que el secessionisme lingüístic no és l'únic agent que ha entorpit l'avanç social de la llengua catalana al País Valencià. L'esquifida política lingüística local no ha aconseguit cap avanç significatiu, més enllà de l'augment *inevitable* de les competències escrites a partir de la inclusió del valencià en el sistema educatiu (AVL 2005). Així, les anàlisis més recents, tant des de la socio-lingüística (Pradilla 2011) com des de la ciència política (Bodoque 2011) coincideixen a assenyalar que ni en l'etapa socialista ni menys encara en l'etapa popular, no hi ha hagut mai mesures que es plantejaren ni el més feble dels objectius de la normalització lingüística.

Quant a l'àmbit universitari, les úniques mesures de política lingüística ressenyables han estat les impugnacions i els recursos als seus estatuts per la denominació acadèmica de *llengua catalana* que han dut a terme, i han perdut reiteradament, els governs del PP (Mas 2012: 8). Així, la promoció lingüística depèn exclusivament de cada universitat, de manera que ha estat més o menys intensa en funció de l'orientació ideològica o la sensibilitat de cada claustre: des de l'elaboració de plans de normalització lingüística a les universitats de València i a la Jaume I (que a més, és l'única que exigeix el requisit lingüístic per al personal d'administració i serveis) a la nul·la presència en la docència de la Universitat Miguel Hernández passant per una mena de *laissez faire* de la Universitat Politècnica de València (Bodoque i Vassallo 2011: 207). En totes les privades, no hi ha notícies de cap política de promoció del valencià.

D'altra banda, com s'ha posat sovint de manifest, no es pot oblidar el paper fonamental de l'associacionisme cívic i cultural valencià (Federació Escola Valenciana, Acció Cultural del País Valencià, etc.) en els tímids avanços, o si més no en la resistència, de la llengua.¹ Aquesta situació, que mostra un contrast evident entre el capteniment de les elits polítiques i socials i el comportament dels ciutadans *de base*, suggereix també que les motivacions actuals per a la defensa del valencià poden ser molt més riques i diverses del que suggereix la superposició dels eixos ideològics comentada més amunt.

1. És ben curiós que una de les conclusions més remarcades de l'estudi de Pujolar *et alii* (2010) siga que caldria una certa *despolitització* del discurs pel català a Catalunya. Així, s'assenyala un cert dèficit de discurs cívic en el territori on la política lingüística ha estat més decidida, en contrast amb el cas valencià, que ostenta el menor desplegament normatiu dels territoris amb llengua pròpia de l'estat, contrarestat per un activisme social considerable.

3. OBJECTIUS I HIPÒTESIS DE PARTIDA

El nostre objectiu, per tant, és esbrinar la relació que tenen actualment els diversos posicionaments ideològics dels universitaris valencians amb la seua diversitat d'usos lingüístics. Acabem de veure com aquesta relació entre les idees i les actuacions lingüístiques ha estat complexa i mutable al llarg de les darreres dècades en la població valenciana presa globalment. Confiem que el nostre estudi, empíric, pugui aportar-hi alguna llum en el cas de l'interessant segment dels estudiants universitaris, caracteritzat *grosso modo* per trobar-se «per dalt de la mitjana de la població valenciana en bona part dels indicadors analitzats i, especialment, en aquells que mesuren les competències lingüístiques [...]», com també en alguns dels que avaluen el nivell d'ús» (Aparici & Castelló 2011: 251). Es tractarà, al capdavant, de comprovar fins quin punt això és així i quines són les diferències ideològiques que es perfilen en aquesta caracterització a l'engròs.

D'acord amb el que hem vist a l'apartat anterior, és del tot raonable i lògic suposar que, si s'acaba de consolidar, la pau *lingüístico-normativa* haurà aconseguit desdibuixar uns límits que servien per a qualificar i classificar els defensors del valencià en posicions polítiques d'esquerra. D'altres ideologies, més pròximes als sentiments d'identitat, podrien tenir més pes en la tria de llengua, com demostren els darrers estudis citats.

Així, partim de la hipòtesi que les ideologies identitàries correlacionaran d'una manera més significativa amb l'ús de la llengua que no les d'esquerra-dreta. Més concretament, a l'enllaç entre l'ús de la llengua i la identitat corresponderà un major ús de la llengua, sense que siga clar que una major autoidentificació catalana done més ús que una d'estrictament valenciana. Un element singular de la ideologia identitària és l'opinió sobre la unitat de la llengua, la consciència de la qual cal suposar que es relacionarà amb més ús de la llengua, si fem cas de tot el que s'ha dit i escrit sobre el secessionisme lingüístic valencià i l'escassetat d'ús de la llengua dels seus més aferrissats defensors. Per poder confirmar o rebutjar aquestes hipòtesis, vam seguir les passes metodològiques que tot seguit expliquem.

4. ASPECTES METODOLÒGICS

4.1 UNIVERS DE POBLACIÓ

L'univers de la població és l'alumnat dels cicles de grau de les universitats públiques de València, concretament, la Universitat de València (UV) i la Universitat Politècnica de València (UPV), tot i que vam incorporar també una part d'estudiants d'una de privada, la Universitat CEU Cardenal Herrera, a efectes comparatius.

El total d'estudiants matriculats el curs 2011-2012 ascendia a 54 086, dels quals 44 262 inscrits a la UV i 9 824 a la UPV.

4.2 QÜESTIONARI SOCIOLINGÜÍSTIC

L'instrument de recollida de dades usat per a avaluar la influència de les ideologies sobre l'ús del valencià ha sigut el qüestionari escrit, classificat temàticament i integrat per 67 preguntes. Per a la seua configuració, ens vam basar en les diferents enquestes realitzades pel Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics (SIES) de la Generalitat Valenciana (SIES 1992, 1995 i 2006) així com en *l'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població 2008* de Catalunya (Idescat 2009), *l'Enquesta sobre usos lingüístics i Tecnologia —TIC-Llengua 2007* (FOBSIC 2007) i també en els qüestionaris de dues tesis doctorals inèdites, la de Galindo (2006) i la de Casesnoves (2001). Les parts temàtiques que integren el qüestionari del nostre treball són les següents:

(a) Una primera part inclou qüestions de caire demogràfic i social: edat i sexe, origen, temps de residència al País Valencià i nivell d'estudis, ocupació i lloc de naixement dels progenitors.

(b) Una segona secció consta de preguntes lingüístiques, en què els demanàvem que parlaven i s'entenia que entenien per a valencià, pel·l·lengüa i castellà valencià, castellà i també altres llengües estrangeres (anglès, francès, alemany, etc.). A més dels anys d'escolarització en valencià, es van incloure també preguntes sobre els usos lingüístics amb els familiars (des dels avis fins als germans) i amb particulars en diferents àmbits (amb els amics, els veïns, els companys de classe, el professorat, el personal sanitari, els vianants o persones desconegudes del carrer, a les grans superfícies, el petit comerç, als bancs i als bars). Les opcions de resposta presenten un ventall tancat de possibilitats que van des de l'ús exclusiu del valencià fins a l'ús exclusiu del castellà, passant per una suposada igualtat entre la tria de les dues llengües i l'ús d'altres llengües que no són oficials al País Valencià. A la taula 1 apareixen les alternatives que presentava el qüestionari.

1. Només valencià	5. Només castellà
2. Més valencià que castellà	6. En una altra llengua i castellà
3. Per igual valencià i castellà	7. En un altra llengua i valencià
4. Més castellà que valencià	8. Altres

Taula 1. Opcions de resposta de les preguntes sobre usos lingüístics

(c) Vam introduir una secció sobre les xarxes socials que, tot i no formar part de les enquestes del SIES, està adquirint cada vegada més importància en els estudis sobre la tria de llengua (Bretxa, Comajoan & Sorolla 2009; Bretxa & Vila 2012; Galindo & Vila 2009; Querol 2000 i 2004).

(d) La tria del valencià en els mitjans de comunicació tradicionals, la televisió, la premsa i les revistes i, més important encara, en les noves tecnologies, com el mòbil i el navegador d'internet és l'objecte de tota una sèrie de qüestions que s'hi relacionen.

(e) Les últimes preguntes tenen un caràcter marcadament ideològic. Els demanem que s'autoposicionen políticament en una escala els límits de la qual estan representats per l'extrema esquerra d'una banda i per l'extrema dreta d'altra. En una altra qüestió els requerim que ens indiquen el grau en què es consideren valencians, espanyols, catalans, estrangers o altres. Finalment, abordem el tema de la unitat de la llengua catalana i els plantejem que ens diguen en quin grau estan d'acord o no amb el fet que el parlar de les Balears, de la Comunitat Valenciana, Andorra i Catalunya siguin maneres diferents de parlar la mateixa llengua.

En aquest article no pretenem explotar totes les dades estadístiques de les quals disposem perquè el nostre objectiu, com ha quedat dit, és més modest però no per això menys interessant. Deixem de banda la relació que hi puga tindre el fet de parlar valencià amb les xarxes socials (punt c, més amunt) i l'ús de les TIC (d) i mostrem, nores per a poder comparar pels nivells d'ús en els dos àmbits, els resultats sobre la història lingüística de la família, particularment la transmissió intergeneracional del valencià.

4.3 ANÀLISI ESTADÍSTICA

L'anàlisi estadística, una vegada es van codificar i normalitzar les variables, es va portar a terme amb el programa estadístic SPSS (versió 20.0 per a Mac OS). Les mitjanes de tendència central i les freqüències absolutes i relatives ens serviran per a descriure la mostra d'estudiants (secció 4.4) així com per a presentar l'objecte d'estudi, el nivell d'ús del valencià d'aquests estudiants (secció 5.1). L'anàlisi de variància ens permetrà descobrir si hi ha una relació estadísticament significativa entre l'ús del valencià i les ideologies, és a dir, si els estudiants que, posem per cas, s'autoposicionen políticament a l'esquerra parlen més o menys valencià que els que s'ubiquen en posicions de dreta (secció 5.2).

4.4 LA MOSTRA: ASPECTES SOCIODEMOGRÀFICS, IDEOLÒGICS I LINGÜÍSTICS DELS ESTUDIANTS

La mostra d'estudiants, un total de 189, es realitzà a l'atzar perquè, entre els nostres objectius, no s'hi trobava el fet d'obtenir la representativitat dels universitaris valencians. Això no vol dir, però, que no esmerçàrem tots els esforços necessaris per aconseguir una mostra més o menys equilibrada, segons gènere, estudi, origen territorial i llengua inicial. De fet, la recollida de dades es va completar en dos fases (de febrer a juny i entre setembre-octubre de l'any 2012) amb un període entremig d'avaluació, detecció de mancances o defectes i disseny d'estratègies per aconseguir una mostra suficientment àmplia i heterogènia.²

La selecció dels elements de la mostra s'ha fet seguint les dues alternatives que teníem a l'abast: presencialment i virtualment, és a dir a través dels grups de classe i de les llistes de distribució de correu electrònic de professors i alumnes. En total, la immensa majoria d'estudiants es va captar mitjançant els grups de classe, el 82 %, amb només un 18 % que, de manera totalment voluntària i en dies no lectius, va accedir a la pàgina d'internet on estava penjat el qüestionari.

Tres quarts dels estudiants de la mostra estudien en Ciències socials i jurídiques o en Arquitectura i Enginyeria tècnica (39 % i 37 % respectivament). Els que fan estudis en Arts i Humanitats representen un 18 %, mentre que els que fan algun grau en Ciències de la salut, Ciències de la salut i Ciències de la salut no adoben el 1 %, i només un centèsim (0,5 %) els que estudien Ciències de la salut.³ L'especialització de les universitats segons el tipus d'estudi queda manifesta en la taula 2: la Universitat Politècnica acull el 90 % dels estudiants d'Arquitectura i d'Enginyeries, mentre que la General compta el 73 % dels estudiants en Arts i humanitats i el 80 % dels de Ciències socials i jurídiques.

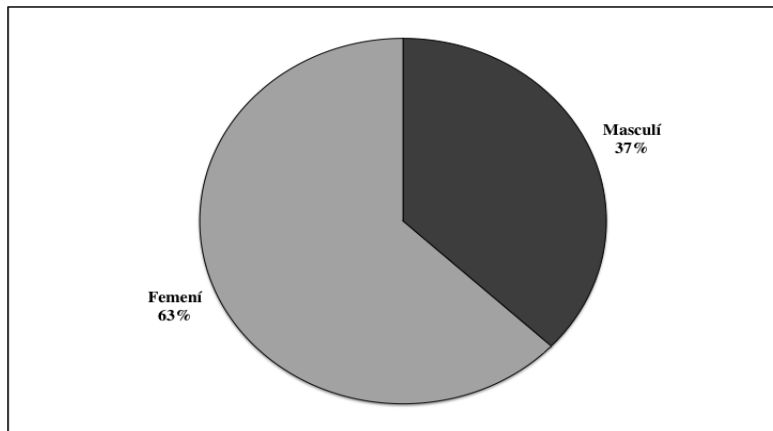
	Arts i Humanitats		Ciències socials i jurídiques		Enginyeria i Arquitectura		Ciències		Ciències de la salut	
UV	25	73,5 %	13	81,1 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
UPV	5	11,8 %	1	1,4 %	63	90 %	0	0 %	0	0 %
CEU	4	14,7 %	60	17,6 %	7	10 %	9	100 %	1	100 %

Taula 2. Universitats valencianes de la mostra per branca d'estudis

2. Vam intentar no allunyar-nos massa de les freqüències que presentava la mostra representativa del total d'estudiants (curs 2007-2008) de totes les universitats públiques valencianes d'Aparici i Castelló (2011).

3. Com que la classificació dels estudis de grau en diferents branques d'especialització pot variar segons la universitat, nosaltres vam decidir seguir la que fa la Universitat de València per ser la més antiga.

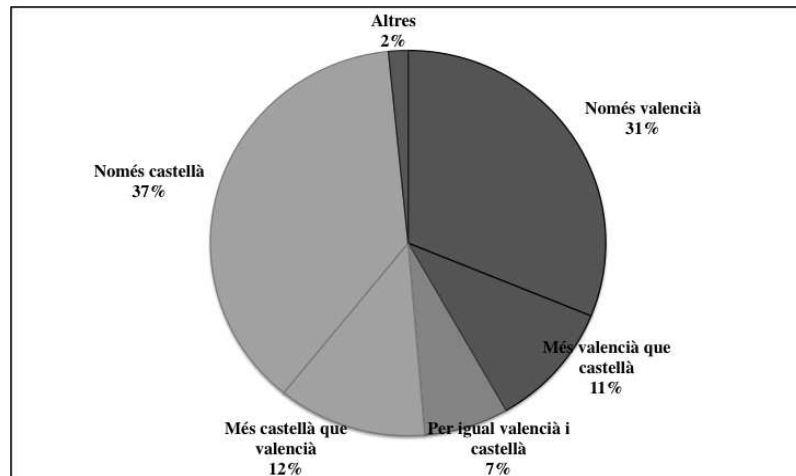
Tot i que la representativitat dels graus en enginyeria i arquitectura, tradicionalment associats al gènere masculí, està més o menys equilibrada amb la dels estudis en ciències socials o humanitats, en què la presència de les dones tendeix a ser majoritària, la quantitat d'estudiants de gènere femení en la mostra sobrepassa el 60 % (gràfic 1).

Gràfic 1. Estudiants de la mostra, segons gènere

En relació amb el lloc de naixement dels estudiants, la immensa majoria (90 %) ha nascut al País Valencià, un 6 % a una altra part de l'Estat espanyol i el 4 % restant a l'estranger (a Bulgària i Romania, i a Cuba, Argentina i l'Equador). Filant més prim i deixant de banda la zona castellanoparlant on va nàixer el 4 % del estudiants valencians, la distribució dels universitaris per regions dins del País Valencià,⁴ palesa la poca mobilitat dels estudiants, amb només un 4 % procedents d'Alacant i un 8 % de Castelló. De fet, la meitat han nascut a l'àrea metropolitana i el 40 % restant a les zones de València i d'Alcoi-Gandia, les dues regions en què els nivells d'ús del valencià són més alts. Probablement per això en la mostra tenim una sobreabundància de joves que declaren tenir el valencià com a llengua inicial.

4. Seguim la distribució per zones que fa el SIES en les seues enquestes sociolingüístiques i distingim, dins de la zona valencianoparlant, cinc regions, de nord a sud: la de Castelló, l'àrea metropolitana de València, la de València, la d'Alcoi-Gandia i la d'Alacant.

Gràfic 2. Estudiants de la mostra, segons llengua inicial

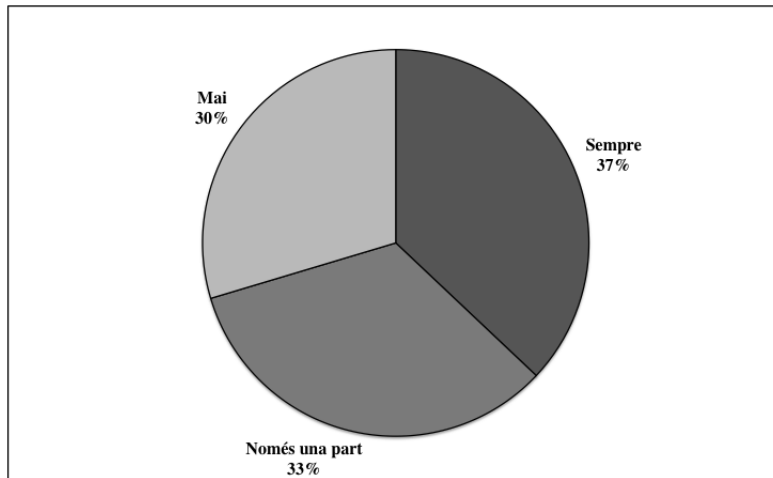
Si sumem els joves que declaren haver après a parlar només valencià amb els que diuen haver après més valencià que castellà obtenim una xifra molt alta: el 42 % de joves de la mostra tenen com a llengua inicial el valencià. Efectivament, aquesta dada és molt alta si la comparem amb el 26 % de joves del País Valencià que segons l'última enquesta del SIES de l'any 2010 parlen valencià a casa (Casesnoves 2012: 122) i ho és més encara si la confrontem amb el 18 % de joves de la mostra d'Aparici i Castelló (2011) que estudien a la UV i a la UPV i que declaren tenir com a llengua inicial el valencià. La diferència de 24 punts entre les mostres d'estudiants universitaris es podria explicar considerant la gran quantitat de joves que provenen de la regió de València en la nostra mostra així com l'abundància d'universitaris de l'AMV en la d'Aparici i Castelló.

	Aparici i Castelló, 2011	Mostra, 2013
Castelló	1,3	4,0
AMV	65,4	48,3
València	14,9	26,2
Alcoi-Gandia	11,6	12,7
Alacant	1,3	4,0

Taula 3. Origen territorial dels joves universitaris valencians

Quan més avant analitzem l'ús del valencià que ara fan aquests joves, haurem de tenir molt en compte aquesta sobreabundància d'estudiants potencialment valencianoparlants, així com les diferències d'ús entre la infantesa i la joventut.

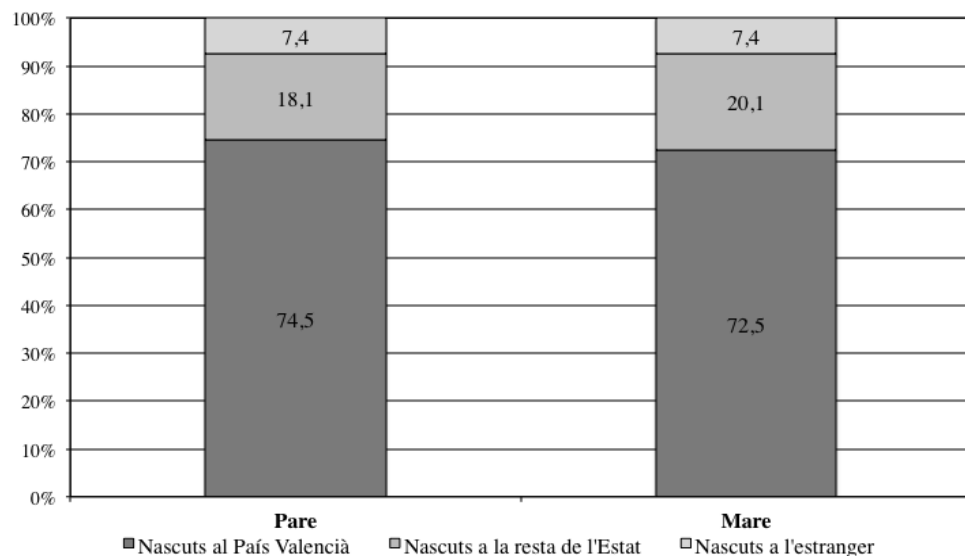
En relació amb la llengua en què han estat escolaritzats abans d'arribar a la Universitat, gairebé 4 de cada 10 estudiants de la mostra han seguit sempre la línia en valencià, fet que supera també la mitjana general del País Valencià: segons l'informe de l'STEPV (Sindicat de Treballadores i Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià, 2011), l'any 2011, l'alumnat escolaritzat en els dos programes que tenen com a llengua vehicular el valencià, el Programa d'Ensenyament en Valencià (PEV) i el Programa d'Immersió Lingüística (PIL), del total de centres públics i privats, era de 29 %. La nostra mostra també conté més joves que no han estudiat mai en valencià, 30 %, que la mitjana general al País Valencià: 17 %, segons el mateix informe. En certa mesura, doncs, l'abundància de l'una i la mancança de l'altra es compensen.

Gràfic 3. Estudiants de la mostra escolaritzats en valencià

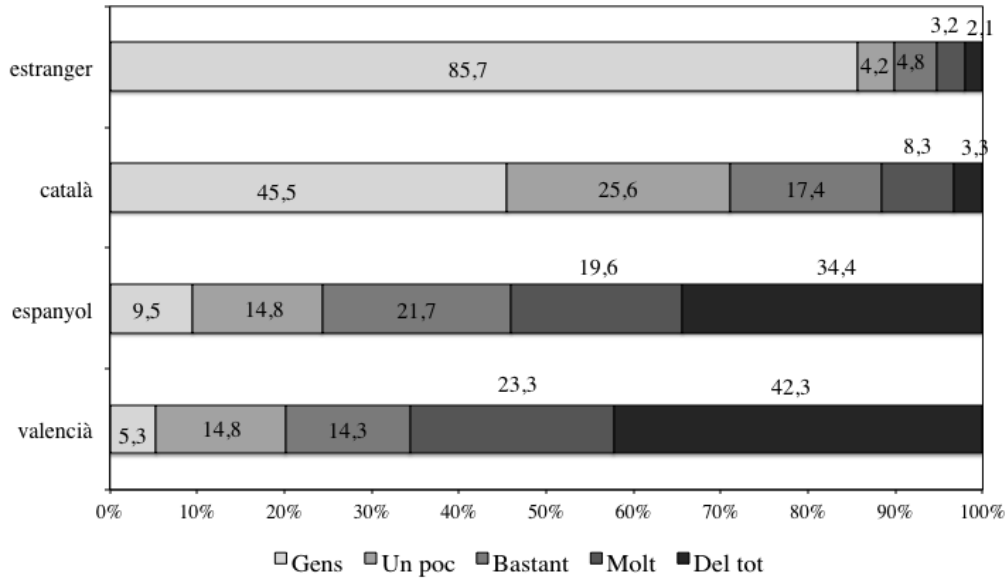
L'origen dels pares podria explicar, en part, tant aquestes diferències en la tria de llengua a l'escola com les que hem observat adés en la llengua inicial. De fet, gairebé tres quarts dels progenitors han nascut al País Valencià i no arriba al 8 % els que provenen de l'estranger. Comparant aquestes dades amb les que proporciona el cens de població de l'any 2011 per a tot el País Valencià (INE, en línia), on trobem que els nascuts a l'estranger, com a la resta de l'Estat representen el 17 % de la població respectivament, i els nascuts al País Valencià el 66 % restant, podem suposar alguna

mena de relació entre l'alta presència de progenitors valencians nats al país i l'alta presència d'estudiants amb el valencià com a llengua inicial i d'escolarització. L'escassa representació d'estrangers en la mostra podria explicar-se o per l'actualitat del procés migratori o pel nivell d'estudis més baix d'aquest grup, que no arribaria a la Universitat.

Gràfic 4. Distribució dels estudiants segons el lloc de naixement dels progenitors

Pel que fa a la identitat, el gràfic 5 mostra la distribució dels joves universitaris segons el grau en què s'identifiquen amb els tres grups tradicionalment de referència (valencians, espanyols i catalans) als qual hem afegit el de foranis, més recent. Com era d'esperar, els sentiments d'identificació amb valencians i espanyols estan gairebé repartits de manera semblant. Sobta, en canvi, el percentatge tan alt d'estudiants que declaren sentir-se entre bastant i del tot catalans, el 29 %, quan de fet haguérem esperat un percentatge sensiblement menor: la dada més alta referida a la població general que hem trobat en una qüestió assimilable («el PV forma part de Catalunya») és del 8 % (García & Ariño 2000).

Gràfic 5. Distribució dels estudiants de la mostra segons el grau en què es consideren valencians, espanyols, catalans o estrangers

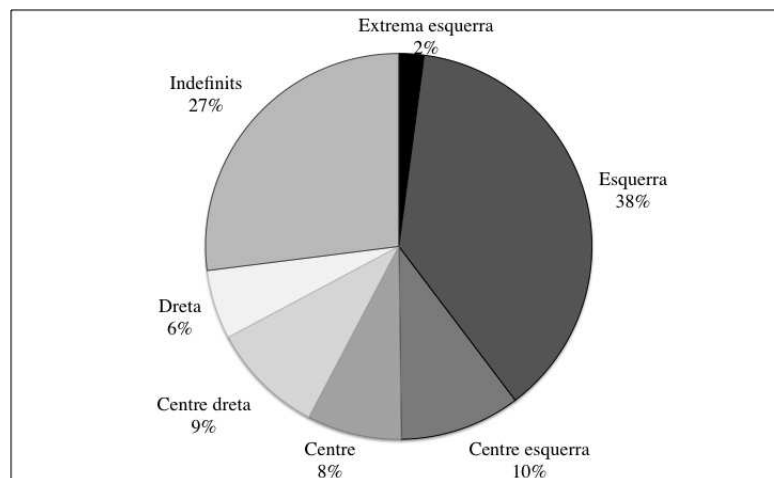
Arran del gràfic 5 vam decidir tenir en compte la identitat espanyola, la catalana i la valenciana, i deixar de costat l'estrangera, per la poca significació que té en la mostra. Considerant que la noció d'identitat és sempre relativa i que no es pot definir si no és en relació amb *els altres*, vam crear dos *índexs subtractius* (Ros, Cano & Huici 1987). Tenint en compte que la identitat valenciana s'ha construït històricament en relació amb els espanyols per una banda i amb els catalans per una altra, vam crear un índex d'identitat valencianoespanyola (Ive), sostraint la identitat espanyola a la valenciana, i un altre d'identitat catalanoespanyola (Ivc) (Casesnoves-Ferrer & Sankoff 2003 i 2004). Les noves variables varien entre 0 i 1, de major identificació amb els espanyols o catalans segons el cas a major identificació amb els valencians. La mitjana d'Ive era 0,53 i vam poder diferenciar-hi tres grups, en funció de la preponderància d'una de les dues identitats: l'espanyola, la valencianoespanyola i la no-espanyola. En canvi, la mitjana d'Ice era de 0,74 i la consistència dels grups només es mantenia en considerar dos grups d'identitats: la valencianocatalana i la no-catalana. La taula 5 mostra la distribució dels estudiants segons aquests índexs.

Identitat valencianoespanyola	no-espanyola	27,5 %
	valencianoespanyola	56,1 %
	espanyola	16,4 %
Identitat valencianocatalana	no-catalana	78,5 %
	valencianocatalana	21,5 %

Taula 4. Distribució dels joves de la mostra en funció de les noves variables d'identitat

En relació amb l'autoposicionament polític, cal destacar que la meitat dels joves se situen en alguna de les posicions de l'esquerra, particularment l'esquerra, mentre que les posicions de dreta ocupen només el 15 % de l'espectre polític, amb un 27 % que no volen o no saben posicionar-s'hi. Que més del 25 % dels joves no vullga definir-se políticament no és un fet estrany ni inhabitual en les enquestes sociològiques.⁵

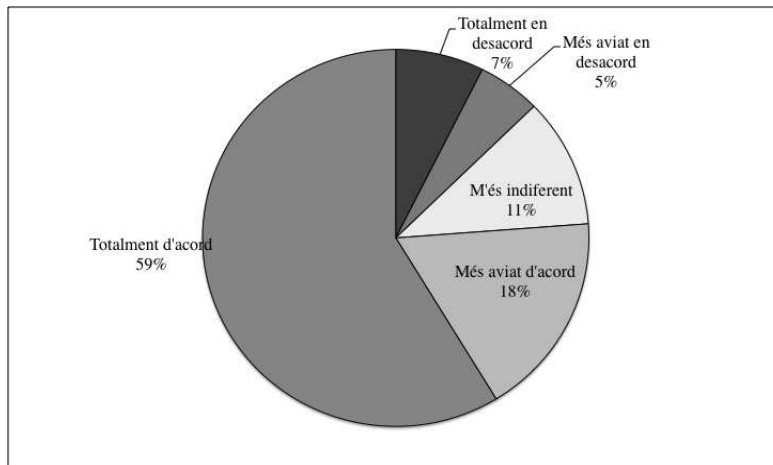
Gràfic 6. Distribució dels estudiants de la mostra segons autoposicionament polític

L'escassa o nul·la representació de joves en els extrems de la ideologia política ens mena a reduir l'espectre i ajuntar posicions més extremes, obtenint finalment quatre grups diferents, la distribució dels quals és la següent: 39,9 % d'esquerres (adició de l'extrema esquerra i esquerra), 27,7 % del centre (compost pel centre-esquerra, centre

5. En una enquesta del CIS realitzada recentment on s'analitza la cultura política dels joves, trobem que el 23 % dels informants no es vol o no sap posicionar-s'hi. Més interessant encara resulta la dada sobre el sentiment que els inspira la política, ja que arriben al 70 % els joves espanyols desconfiats, avorrits o irritats envers aquesta (CIS 2004).

i centre-dreta), 5,9 % de dretes (combinació de dreta i extrema dreta) i, finalment, el mateix 27 % d'aquells que no volen definir-se i que formen un grup apart.

Pel que fa a la unitat de la llengua catalana (gràfic 7), un 60 % de joves hi està totalment d'acord, en contrast quasi simètric amb les dades de la població general que hem vist al segon apartat (64 % d'opinió contrària al 2005). No és tan estrany: els darrers anys la confluència de diversos factors ha contribuït a l'afebliment d'un discurs secessionista —reduït a sectors radicals i minoritaris— i a l'increment del cansament de la societat civil entorn una polèmica estèril i inútil. A més, no hem d'oblidar que l'alt nivell d'estudis, junt amb l'edat jove dels enquestats, són factors que normalment es relacionen amb la població favorable a la unitat de la llengua. En definitiva, només el 13 % de la mostra d'estudiants es manifesta en algun grau en desacord amb la unitat de la llengua catalana. Podríem suposar que l'escola, junt amb les reiterades resolucions del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana i del Tribunal Suprem contràries al no-reconeixement de l'equivalència denominativa català-valencià junt amb la tasca normativa i també d'impuls social del valencià de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), constitueixen elements clau en l'aparent normalitat i desconflicтивització del valencià.

Gràfic 7. Distribució dels estudiants de la mostra segons el grau d'acord o desacord amb la unitat de la llengua catalana

Per fer operativa aquesta opinió, vam ajuntar les opinions favorables per un costat i les desfavorables per un altre i vam deixar l'espai dels indiferents, la qual cosa va donar tres grups: els favorables a la unitat o unionistes (76,1 %), els contraris o secessionistes

(12,7 %) i els indiferents (11,1 %). Aquest nombre relativament considerable d'indiferents pot ser un símptoma d'aquell cansament de la societat respecte del problema.

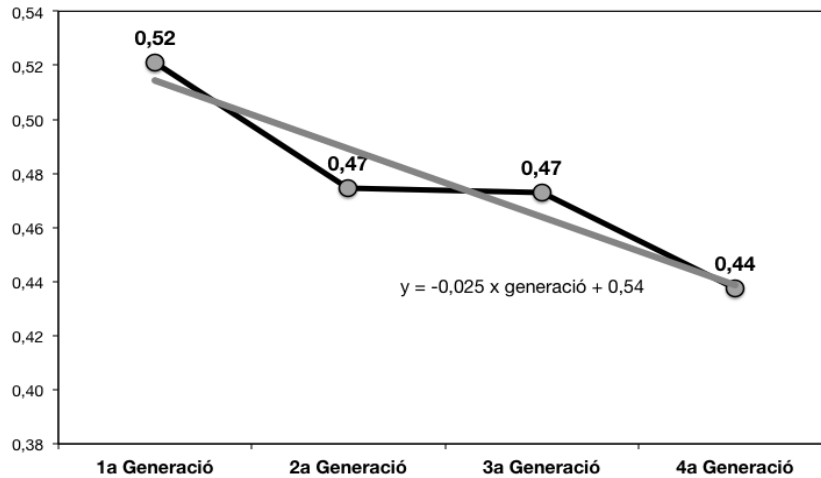
5. RESULTATS

En aquesta secció mostrarem els usos lingüístics de la mostra d'universitaris en la llar i fora de la llar. De la descripció dels resultats en freqüències (5.1) passem a analitzar la possible relació entre els usos i les variables ideològiques descrites adés (5.2).

5.1 DESCRIPCIÓ DELS USOS LINGÜÍSTICS

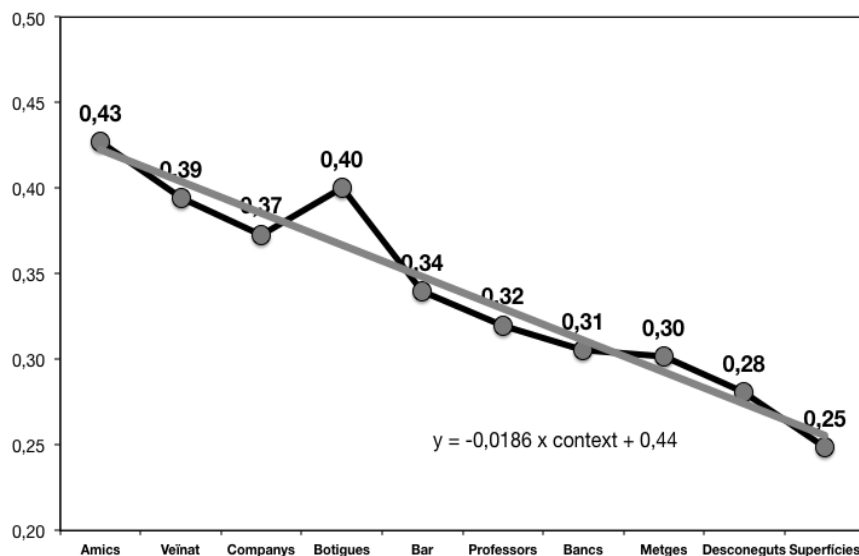
Tot i que no constitueix el tema d'aquest treball, no podem deixar de mostrar els usos lingüístics que fan els joves de la mostra en un àmbit tan important per a la reproducció de les llengües com és la llar familiar. Per això resulta summament interessant mostrar la història lingüística dels joves i comprovar si reflecteixen un incipient procés de *revernacularització*, tal i com Montoya i Mas (2011) van poder constatar al País Valencià en trobar-ne alguna mostra. Aquest procés és un indicatiu de recuperació d'una llengua subordinada, en tant que suposa que les noves generacions tornen a adoptar la llengua històricament pròpia de la comunitat com a llengua primera, d'expressió habitual i llengua familiar (Ruiz, Sanz & Solé 2001).

Al gràfic 8 apareix el nivell d'ús del valencià (que varia entre 0 i 1) per generacions: la primera generació correspon a l'ús de l'informant amb els avis paterns i materns (N=89), la segona generació amb els pares (N=187), la tercera generació amb el germà major (N=158) i, finalment, el nivell de l'ací anomenada quarta generació que correspon a l'ús del valencià entre l'informant i els germans 2 i 3 (N=34). Una anàlisi estadística de regressió (il·lustrada al gràfic amb una línia recta) indica que l'ús del valencià decreix 0,025 cada generació ($y = -0,025$), cosa que representa el 5 % del seu valor actual. Creiem que la causa d'aquest retrocés s'explica més pel canvi de llengua d'una generació a una altra, de la 1a a la 2a, que no per l'efecte de l'edat (el que s'anomena en anglès *age-grading*) on l'ús del valencià canviaria segons canvia l'edat dels individus. Amb tot, la tendència no és gaire significativa (ens manquen dades per a poder afirmar amb contundència una pèrdua estadísticament significativa del valencià).

Gràfic 8. Nivell d'ús del valencià per generacions

Per una altra banda, parlem d'usos lingüístics interpersonals, és a dir, d'usos privats no institucionals, seguint la denominació emprada a casa nostra arran d'una jornada organitzada pel Grup Català de Sociolingüística l'any 2001 sobre aquest tema (Torres 2011: 187), tot i ser conscients que l'adjectiu «interpersonal» és força ambigu. A més, seguint Vila (2003: 81-82) i dintre dels usos interpersonals fora de la llar, diferenciem els usos amb interlocutors *tipus*, on les preguntes es fan pel rol social que compleixen aquestes persones i que fan referència a l'ús d'una llengua en unes determinades circumstàncies (a les botigues, als bars, als bancs, etc.), dels usos amb interlocutors coneguts, on el que importa són les persones i no els contextos (en les relacions amb iguals, els companys d'estudis, els veïns, els amics). Al gràfic 9 apareixen els usos amb iguals agrupats a la banda esquerra i després els usos amb interlocutors tipus (a les botigues, als bars, als bancs, amb el metge, en adreçar-se a un vianant, a les grans superfícies i amb els professors).

Gràfic 9. Nivell d'ús del valencià fora de la llar

El gràfic mostra dos fets: primerament, que l'ús del valencià en les relacions interpersonals fora de la llar és força més baix que dins de l'àmbit familiar i, segon, que l'ús del valencià és més alt amb les relacions amb iguals, com els veïns i els amics, que amb els interlocutors tipus. L'anàlisi de regressió mostra que aquesta tendència és molt més significativa que l'assenyalada adés per generacions, ja que l'ús del valencià decreix 0,018 d'un context a un altre ($y = -0,018$). Tot i que la distinció entre els usos amb iguals i el que hem anomenat interlocutors no es correspon amb l'ús del valencià a les botigues, en general, creiem que aquesta distinció serveix per a explicar aquest descens del valencià en els usos interpersonals fora de la llar.

La davallada del valencià fora de la llar, encara que sabem que es produiria perquè aquest símptoma palmari de la minorització lingüística s'ha vingut constatant en totes les enquestes sociolingüístiques (SIES 1989, 1992, 1995, 2005 i 2010), podria semblar desmesurada, ja que és superior a les dades respecte de la població general —excepte amb els amics i en les botigues tradicionals. I això, malgrat el bon posicionament en termes relatius que tenen en la nostra mostra els elements que influeixen en l'ús de la llengua, com l'escolarització en valencià, un posicionament polític d'esquerres i la desconflictivització de la relació entre el valencià i el català. Una explicació que ens sembla plausible és que els estudiants analitzats apliquen encara una norma d'ús que els impel·leix a passar-se al castellà en el context global de la ciutat de València, on la presència social de la seua llengua habitual és menor que al seu lloc d'origen.

5.2 RELACIÓ ENTRE IDEOLOGIES I ÚS DEL VALENCIÀ

En aquest apartat compararem l'ús del valencià que declaren els joves, concretament els índexs d'usos familiars i d'usos interpersonals, amb les variables ideològiques.

L'anàlisi estadística ens descobreix que els usos familiars només estan relacionats amb els dos índexs substractius d'identitat: l'Ive o valencianoespanyola ($F = 31,250$, $p < 0,001$) i l'Ivc o valencianocatalana ($F = 4,70$, $p < 0,05$)⁶. Els usos interpersonals, en canvi, estan relacionats amb l'Índex d'identitat valencianoespanyola ($F = 36,531$, $p < 0,001$), la ideologia política ($F = 3,235$, $p < 0,05$) i el posicionament davant de la unitat de la llengua catalana ($F = 3,373$, $p < 0,05$).

La taula 5 presenta les mitjanes de cada grup. Hem de tenir en compte que l'anàlisi de variància no ens diu, quan hi ha més de dos grups, entre quins grups s'hi estableixen les diferències. El test de Bonferroni és un test de comparacions múltiples que es realitza després d'haver fet una anàlisi ANOVA i d'haver comprovat la seua significació global. Aquest test realitza comparacions addicionals entre els grups i ens informa entre quins grups concrets s'estableixen aquestes diferències. A la taula marquem en negreta el valor més alt i amb un asterisc el grup amb el qual s'hi diferencia.

	Usos familiars	Usos interpersonals
Espanyola	0,10*	0,13*
Valencianoespanyola	0,43*	0,30*
No-espanyola	0,82	0,55
Valencianocatalana	0,38	
No-catalana	0,61	
Esquerra		0,42
Centre		0,30
Dreta		0,27
Indefinits		0,29
Secessionistes		0,24
Indiferents		0,25
Unitaristes		0,37

Taula 5. L'ús del valencià segons els resultats significatius de l'anàlisi de variància

6. L'estadístic p ens indica la probabilitat que ens equivoquem si diem que les diferències són reals, és a dir, que les diferències entre els grups que estem comparant no estan causades per l'atzar. Si $p < 0,001$ la probabilitat que ens equivoquem és d'1 entre mil i si $p < 0,05$ de 5 entre 100.

La identitat és l'única variable ací considerada que influeix en els usos lingüístics familiars. L'ús del valencià, dins i fora de la llar, està clarament relacionat amb la identitat exclusivament valenciana (no-catalana i, sobretot, no-espanyola). El test de Bonferroni ens indica que les diferències d'ús són significatives en tots els casos, és a dir que l'ús dels joves d'identitat espanyola es diferencia de l'ús que fan els joves que es consideren igualment valencians i espanyols i, sobretot, no-espanyols (amb una mitjana de 0,82); i, a més, que entre el grup dels valencianoespanyols i els no-espanyols les diferències d'ús també són estadísticament significatives.

La ideologia política influeix en els usos interpersonals fora de la llar associant, com així ha estat tradicionalment, l'ús del valencià als posicionaments d'esquerra. Però tot i que l'anàlisi ANOVA és estadísticament significativa, el test Bonferroni, fet a posteriori, no és capaç d'establir entre quins grups hi ha una diferència, probablement perquè les categories no són homogènies i/o perquè el grup de joves que hem agrupat en les posicions de dreta és molt xicotet.

El grup de joves que manté una posició favorable davant de la unitat de la llengua catalana usa més el valencià que els que tenen posicions indiferents o contràries. En aquest sentit, podríem dir que l'anticatalanisme segueix jugant en contra de l'ús del valencià. Però si tenim present que són pocs els joves que avui en dia es declaren contraris a la unitat de la llengua, serà molt baixa la influència en l'ús de la llengua que tindrà el posicionament dels joves davant del conflicte sobre l'entitat del valencià.

6. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

Hi ha diferències molt significatives entre els usos lingüístics familiars i els interpersonals dels estudiants universitaris, i en la relació de tots els usos amb la seua autodefinició ideològica. Quant als usos familiars, el fet que ni la posició ideològica pròpiament dita ni l'opinió sobre la unitat de la llengua no hi tinguen cap incidència és fins i tot esperable: en aquest àmbit, on els entrevistats ocupen la posició de *fills*, la llengua els ha vingut donada; és a dir, no han hagut de posar en joc idees ni opinions a l'hora de triar la llengua de relació perquè no hi han tingut capacitat de decisió, en general. Així, aquest àmbit formaria part d'un hàbit per al qual l'accés a la universitat no implica cap replantejament (Marí 2012).

D'altra banda, el fet que l'ús familiar per part dels fills tinga tan poca connotació intencional també ajuda a explicar l'alta mitjana d'ús del 0,82 i del 0,61 per part dels qui prioritzen la identitat valenciana per damunt de qualsevol altra (de l'espanyola i de la catalana, respectivament, vegeu la taula 5). De fet, som partidaris d'interpretar-ho,

diguem-ne, en un sentit invers: l'ús de la llengua en aquest àmbit seria un factor que influiria decisivament sobre la identitat social percebuda, i no a l'inrevés. Hi hauria un vincle primari entre el fet de parlar valencià en el cercle més primari de relació i d'identitat i el fet de considerar-se valencià. Els altres atributs identitaris, més *secundaris*, producte d'un altre tipus d'aprenentatge i reflexió, ni deriven tan clarament de l'ús del valencià ni l'impliquen. En aquest sentit, cal referir-se a la mitjana d'ús del 0,43 de la identitat valencianoespanyola, potser en camí de *primaritzar-se*.

Per als usos interpersonals, en què hi ha *possibilitat d'ús intencional*, més reflexiu, la variable identitària també es revela com la variable ideològica més poderosa, en el cas de la valenciana no-espanyola. Tot i que la mitjana és ací sensiblement inferior a la dels usos familiars (0,55 enfront del 0,82), el seu predomini sobre les altres ideologies ens porta a considerar el doble sentit de la relació identitat-ús de la llengua com un camí de doble retorn: igual que la llengua configura la identitat valenciana en el cercle íntim, és aquesta identitat el factor dels que hem tingut en compte en la nostra recerca que més influeix en l'ús fora d'aquest cercle.

Més sorprenent resulta que el component identitari català no done cap mitjana significativa en els usos interpersonals, atès que la ideologia catalanista s'ha descrit tradicionalment com la més compromesa amb la normalització lingüística i amb la mateixa definició política nacional valenciana (Castelló 2013: 67). Aquesta relació, però, sembla que tendeix a desaparèixer, en favor de la identitat predominantment valenciana, com acabem de veure. També és destacable que aquest catalanisme identitari, més pròpiament ideològic, es deslliga clarament del reconeixement de la unitat de la llengua: el 21,5 % dels qui s'autodefineixen com a catalans en alguna mesura queden molt lluny del 60 % que està d'acord que català i valencià són la mateixa llengua, als quals podríem sumar un altre 18 % que hi està més aviat d'acord. Es pot afirmar, per tant, que entre la nostra població la qüestió de la unitat de la llengua tendeix a desideologitzar-se.

No obstant això, la postura unitarista continua sent significativa quant a l'ús de la llengua en els usos interpersonals. Entre els estudiants universitaris, també sembla que el posicionament ideològic d'esquerra a dreta correlaciona amb un major o menor ús de la llengua, cosa que contradiu alguns estudis fets sobre la població general que hem revisat al segon apartat (per exemple, Castelló 2001). La tendència habitual del jovent a declarar-se més d'esquerra, o menys de dreta, que la mitjana social pot tenir-hi alguna cosa a veure.

Pel que fa a les situacions concretes, cal distingir entre els usos dins i fora de la llar. Els primers presenten uns índexs més elevats i una certa tendència regressiva entre generacions, tot i que no gaire significativa. Fora de la llar, la situació és més preocupant. A més de la davallada respecte dels usos familiars, hi trobem una diferència clara entre

les interaccions amb coneguts i amb interlocutors tipus que demostrin que el català s'arrela només en el primer cas, on allò rellevant és la identitat de la persona, amb qui el parlant sap que *pot* usar la seua llengua, mentre que quan allò rellevant és el rol social, es tendeix a passar al castellà. L'esquema és coherent amb la diferència dins/fora de casa: els joves universitaris usen el valencià sobretot quan saben que l'interlocutor també ho fa. D'altra banda, l'espurna d'esperança rau en el mateix fet de la major mal·leabilitat d'aquests usos amb interlocutors tipus, més fàcils de modificar, ja que la força de l'hàbit és menor i major el grau de consciència (Marí 2012: 21). Per això, la intervenció pública per a modificar aquest comportament, a través de vertaderes campanyes, amb objectius i plans d'actuació concrets i precisos, tindria efectes molt positius per al valencià.

Aquesta seria, per tant, la conclusió prospectiva general de la nostra recerca: el País Valencià necessita amb urgència una planificació i una política lingüística decidides i serioses. No som els primers ni els únics que ho posem damunt la taula d'un temps ençà, la qual cosa en subratlla tant la urgència com la necessitat. Sí que hi podem afegir arguments, que serien ni més ni menys que les dades que hem exposat ací. La distància espectacular entre els usos familiars i del cercle primari de relacions amb els més connotats socialment, junt amb una dependència de la ideologia més netament primària, fan pensar en una instal·lació del nostre jovent en unes pautes perilloses per a la llengua. Fa l'efecte que tenen el sentiment que ells ja són *parlants* perquè parlen en valencià a casa, amb els amics o en els àmbits on és fàcil, perquè el context hi *convida*, com ara les botigues petites. Res no els impel·leix, però, a fer-ho fora d'aquests àmbits.

Aquesta política lingüística hauria d'anar acompanyada de debat social, de l'establiment de punts de trobada entre les diverses postures, no sols polítiques o ideològiques, sobre el paper que els valencians volem que ocupe la nostra llengua en la nostra societat. És difícil recordar l'última vegada que se n'ha parlat en les Corts Valencianes o que s'ha vist als mitjans de comunicació algun tipus de debat o tertúlia sobre aquest tema. Cal, doncs, fornir d'arguments els qui tenen ideologies positives, sobre per què és important mantenir la llengua amb desconeguts, o amb professors, etc. És desitjable que els canvis recentment esdevinguts en el panorama sociopolític valencià, més plural i, per tant, obert a més qüestions noves i latents, vagin en aquesta línia.

RAQUEL CASESNOVES FERRER
Universitat Pompeu Fabra
raquel.casesnoves@upf.edu

JOSEP ÀNGEL MAS CASTELLS
Universitat Politècnica de València
jamas@upvnet.upv.es

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2005) *Llibre blanc de l'ús del valencià-I*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- APARICI, Artur, dir. (1994) *L'ús de la llengua a la universitat*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I.
- APARICI, Artur & Rafael CASTELLÓ, dirs. (2011) *Els usos lingüístics a les universitats públiques valencianes*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- BODOQUE, Anselm (2009) «El model valencià de política lingüística», *Revista de Llengua i Dret*, 56, pp. 143-171.
- BRETXA, Vanessa, Llorenç COMAJOAN & NATXO SOROLLA (2009) *De les pràctiques monolingües familiars a la identificació bilingüe: el cas dels preadolescents de Mataró i la Franja*. [Disponible en línia a <<http://www6.gencat.cat/llengcat/noves/hmo9hivern/docs/bretxa>>.]
- BRETXA, Vanessa & F. Xavier VILA (2012) «Els canvis sociolingüístics en el pas de primària a secundària: el projecte RESOL a la ciutat de Mataró», *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 22, pp. 93-118.
- CASESNOVES-FERRER, Raquel (2001) *Conflit linguistique et conflit politique reflétés dans les attitudes et le comportement linguistique des jeunes lycéens de Valence*, Département d'Anthropologie, Université de Montréal.
- (2012) «El valencià en 25 anys (I): com són els seus parlants?», *Revista de Llengua i Dret*, 58, p. 111-136.
- CASESNOVES-FERRER, Raquel & David SANKOFF (2003) «Identity as the primary determinant of language choice», *Journal of Sociolinguistics*, 7 (1), pp. 50-64.
- (2004) «The Valencian revival: why usage lags behind competence», *Language in Society*, 33 (1), pp. 1-31.
- CASTELLÓ, Rafael (2001) «Nacionalismes i actituds lingüístiques al País Valencià», dins Toni Mollà (ed.), *Ideologia i conflicte lingüístic*, Alzira, Bromera.
- (2013) «La definició nacional de la realitat al País Valencià», dins Vicent Flor (ed.), *Nació i identitats. Pensar el País Valencià*, Catarroja, Afers.
- CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas) (2004) *Estudio nº 2560: Estudio sociológico de la Comunidad Valenciana (III)*. [Disponible en línia a <http://www.cis.es/cis/opencm/ES/2_bancodatos/estudios/ver.jsp?estudio=4255&cuestionario=4468&muestra=8302>.]
- (2011) *Estudio nº 2919: Cultura política de los jóvenes*. [Disponible en línia a <http://www.cis.es/cis/opencm/ES/1_encuestas/estudios/ver.jsp?estudio=13024>.]

- FLOR, Vicent (2013) «Trencar per mantenir l'hegemonia del castellà. Secessionisme lingüístic i identitat valenciana» dins Vicent Flor (ed.), *Nació i identitats. Pensar el País Valencià*, Catarroja, Afers.
- FOBSIC (2007) *Enquesta sobre usos lingüístics i Tecnologia TIC - Llengua 2007*, Barcelona, Fundació Observatori per a la Societat de la Informació de Catalunya.
- GALINDO, Mireia (2006) «Les llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de primària a Catalunya», tesi doctoral inèdita, Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona. [Disponible en línia a <<http://www.tdx.cat>>.]
- GALINDO, Mireia & F. Xavier VILA (2009) «Els factors explicatius dels usos lingüístics informals entre l'alumnat català: llengua inicial, xarxes socials, competència i llengua vehicular d'ensenyament», *Noves SL*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- GARCIA FERRANDO, M. & M. A. ARIÑO (2000) *Posmodernidad y autonomía. Los valores de los valencianos 2000*, València, Fundació Bancaixa.
- INE (portal estadístic) <<http://www.ine.es>>.
- MARÍ, Isidor (2012) «Els usos lingüístics: tres consideracions sobre la delimitació conceptual, la consolidació i la modificabilitat», *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 22, pp. 17-26.
- MAS, Josep Àngel (2012) «El nom de la llengua i altres termes sociolingüístics en la campanya electoral per a les Corts Valencianes de 2011», *Terminàlia*, 6, pp. 7-14.
- MONTOYA, Brauli & Antoni MAS (2011) *La transmissió familiar del valencià*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- NICOLÁS, Miquel (2004) «De la identitat del poder al poder de la identitat: algunes consideracions sobre la situació de la llengua catalana al País Valencià», *Revista Catalana de Sociologia*, 20, pp. 63-83.
- NINYOLES, R. (1969) *Conflicte lingüístic valencià*, València, Edicions 3 i 4.
- PITARCH, Vicent (2006) *Control lingüístic o caos*, Alzira, Bromera.
- PRADILLA, Miquel Àngel (2011) *De política i planificació lingüística. Mirades contemporànies a l'ecosistema comunicatiu català*, Benicarló, Onada.
- PUJOLAR, Joan, Isaac GONZÁLEZ, Anna FONT & Roger MARTÍNEZ (2010) *Llengua i joves: usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- QUEROL, Ernest (2000) *Els valencians i el valencià. Usos i representacions socials*, València, Denes.
- (2004) *Els balears i el català. Usos i representacions socials*, Palma, Documenta Balear.

- ROS, Maria, José Ignacio CANO & Carmen HUICI (1987) «Language and Intergroup Perception in Spain», *Journal of Language and Social Psychology*, 6 (3 & 4), pp. 243-259.
- RUIZ, Francesc, Rosa SANZ & Jordi SOLÉ (2001) *Diccionari de Sociolingüística*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- SEGURA, Maties (2008) «Valencià i multilingüisme a les universitats valencianes davant el repte de l'Espai Europeu d'Educació Superior», dins *II Trobada Universitària Tirant lo Blanch*, València, Escola Universitària de Magisteri de València. [Disponible en línia a <<http://www3.uji.es/~segura/escrits/escritio.pdf>>.]
- SIES (Servici d'Investigació i Estudis Sociolingüístics) (1992) *Enquesta sobre l'ús del valencià 1992*, València, Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Esport. [Policopiat]
- (1995) *Enquesta sobre l'ús del valencià, Maig 1995. Comparació amb 1989 i 1992*, València, Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Esport. [Policopiat]
- (2006) *Enquesta 2005 sobre coneixement i ús social del valencià : síntesi de resultats*, València, Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Esport.
- SOLVES, Josep (2003) *El pensament nacionalista valencià. Una discussió sobre la identitat*, València, Denes.
- STEPV (Sindicat de Treballadores i Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià) (2001) *De l'entrebanc a la involució. Informe sobre l'ensenyament en valencià*. [Disponible en línia a <<http://www.intersindical.org/stepv/polival/informevalencia2011.pdf>>.]
- TORRES, Joaquim (2011) «La demolingüística en els territoris de llengua catalana», *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 21, pp. 183-192.
- VAN DIJK, Teun (1999) *Ideología. Un enfoque multidisciplinario*, Barcelona, Gedisa.
- VILA, Francesc Xavier (2003) «Els usos lingüístics interpersonals no familiars a Catalunya. Estat de la qüestió a començament del segle XXI» *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 17, p. 77-158.

ADDENDA

Ha quedat dit que la mostra està composta majoritàriament per joves inscrits a universitats públiques, i que vam incloure una vintena de la universitat privada per veure si hi havia diferències segons el tipus de centre. L'anàlisi de variància revela que entre els usos familiars i els usos interpersonals dels joves de la pública i els de la privada no hi ha cap diferència estadísticament significativa.